

ZAMONAVIY ARXITEKTURA VA LANDSHAFT DIZAYNINING UYG'UNLIGI: SHAHAR MUHITINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH TAMOYILLARI

Shodiqulova Sitora Azamat qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy arxitektura va landshaft dizaynining o'zaro uyg'unligi, shahar muhitini estetik, ekologik va funksional jihatdan takomillashtirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, yashil hududlarni loyihalash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, energiya samaradorligi va ekologik barqarorlikni ta'minlashda zamonaviy arxitektura yechimlarining ahamiyati tahlil qilingan. Shaharsozlik amaliyotida binolar, ochiq jamoat makonlari va tabiiy landshaft o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlash bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: zamonaviy arxitektura, landshaft dizayni, shaharsozlik, ekologik barqarorlik, yashil hududlar, jamoat makonlari, energiya samaradorligi, urbanizatsiya.

Kirish

Bugungi kunda urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi, aholi sonining ortishi va shahar hududlarining kengayishi arxitektura hamda landshaft dizayniga bo'lgan talablarni tubdan o'zgartirmoqda. Zamonaviy shaharlar nafaqat turar joy va ma'muriy binolar majmuasi, balki inson hayoti, ijtimoiy faolligi va ekologik muvozanatini ta'minlovchi murakkab makon sifatida qaralmoqda. Shu sababli arxitektura obyektlarini loyihalashda binoning tashqi ko'rinishi bilan bir qatorda uning atrof-muhitga ta'siri, yashil hududlar bilan aloqasi va insonlar uchun qulaylik yaratish imkoniyatlari ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy arxitektura va landshaft dizaynining integratsiyasi shaharlarning estetik qiyofasini yaxshilash, ekologik muammolarni kamaytirish va aholi uchun sog'lom yashash muhitini shakllantirishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Asosiy qism

Zamonaviy arxitekturaning asosiy xususiyatlari funksionallik, estetik yaxlitlik, innovatsion texnologiyalar va ekologik samaradorlik bilan belgilanadi. Bunda landshaft dizayni binolar atrofidagi hududlarni ko'kalamzorlashtirish bilangina cheklanmay, balki tabiiy va sun'iy elementlarni yagona kompozitsion tizimga birlashtirishni nazarda tutadi. Daraxtlar, butalar, maysazorlar, suv havzalari, piyodalar yo'laklari va dam olish maydonlari me'moriy obyektlarning uzviy davomi sifatida shakllantirilishi lozim.

Landshaft dizaynining muhim vazifalaridan biri shahar mikroiklimini yaxshilashdir. Yashil hududlar havodagi chang miqdorini kamaytirishga, soyali maydonlar yaratishga va ayrim hududlarda haroratni pasaytirishga yordam beradi. Ayniqsa, iqlimi issiq va quruq bo'lgan hududlarda mahalliy iqlim sharoitiga mos o'simliklardan foydalanish, suvni tejaydigan sug'orish tizimlarini joriy etish hamda tabiiy soyalanish imkoniyatlarini hisobga olish dolzarb hisoblanadi.

Arxitektura va landshaft uyg'unligida funksional zonalashtirish ham alohida o'rin tutadi. Turar joy majmualari, ta'lim muassasalari, biznes markazlari va jamoat binolari atrofida piyodalar uchun qulay yo'laklar, velosiped harakati uchun mos infratuzilma, bolalar o'yin maydonchalari va sokin dam olish hududlarini tashkil etish hududdan samarali foydalanish imkonini beradi. Bunday yondashuv shahar makonining ijtimoiy ahamiyatini oshirib, aholi o'rtasidagi muloqot va jamoaviy faollikni rivojlantiradi. Zamonaviy loyihalashda vertikal ko'kalamzorlashtirish, tom bog'lari, yomg'ir suvini yig'ish tizimlari va suv o'tkazuvchan qoplamalardan foydalanish ham

muhim yo'nalishlar sirasiga kiradi. Ushbu yechimlar yer maydoni cheklangan sharoitlarda yashil hududlarni ko'paytirish, yomg'ir suvining oqimini boshqarish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga ko'maklashadi. Biroq bunday texnologiyalarni qo'llashda konstruktiv xavfsizlik, suv ta'minoti, texnik xizmat ko'rsatish va mahalliy ekologik sharoitlar hisobga olinishi zarur. [10.10.2026 23:56] Sitara Azamatovna: O'zbekiston sharoitida zamonaviy arxitektura va landshaft dizaynini uyg'unlashtirish alohida ahamiyatga ega. Yozning issiq va quruq kelishi, suv resurslarining cheklanganligi hamda ayrim shaharlarda yashil maydonlarga bo'lgan ehtiyoj loyihalash jarayonida iqlimga mos yechimlarni tanlashni talab qiladi. Shu nuqtayi nazardan, mahalliy sharoitga mos daraxt va buta turlaridan foydalanish, an'anaviy hovli va soya yaratish usullarini zamonaviy me'moriy yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish, suvni tejovchi texnologiyalarni qo'llash maqsadga muvofiqdir. Bundan tashqari, landshaft loyihalarida hududning tabiiy relyefi, tuproq xususiyatlari, mavjud o'simlik qoplami va tarixiy-madaniy muhitini hisobga olish talab etiladi. Bu nafaqat loyihaning estetik sifatini oshiradi, balki tabiiy muhitni asrash va hududning o'ziga xosligini saqlashga ham xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy arxitektura va landshaft dizaynining uyg'unligi barqaror shahar muhitini shakllantirishning muhim shartlaridan biridir. Arxitektura obyektlarini loyihalashda ekologik omillar, funksional qulaylik, estetik yaxlitlik va tabiiy resurslardan samarali foydalanish tamoyillariga amal qilish zarur. Ayniqsa, O'zbekistonning iqlimiy sharoitida suvni tejovchi texnologiyalar, mahalliy o'simlik turlari, soyali jamoat makonlari va yashil infratuzilmani rivojlantirish ustuvor ahamiyatga ega. Shu bois zamonaviy loyihalarda arxitektorlar, landshaft dizaynerlari, ekologlar va shaharsozlik mutaxassislarining hamkorligini kuchaytirish lozim. Bunday kompleks yondashuv inson salomatligi va farovonligini qo'llab-quvvatlaydigan,

ekologik jihatdan barqaror hamda estetik jihatdan jozibador shahar makonlarini yaratishga xizmat qiladi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1 Isamuxamedova D.U. *Shaharsozlik asoslari va landshaft arxitekturasini*. 2009
- 2 Isamuxamedova D.U., Adilova L.A. *Shaharsozlik asoslari va landshaft arxitekturasini*. 2010
- 3 Gehl, J. *Cities for People*. — Washington, DC: Island Press, 2010
- 4 McHarg, I.L. *Design with Nature*. — New York: Natural History Press, 1969
- 5 Beatley, T. *Biophilic Cities: Integrating Nature into Urban Design and Planning*. — Washington, DC: Island Press, 2011